

І чужому навчайтесь,
Щ свого не цурайтесь...
Т. Шевченка

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор – Ірина Мойсей
Редактори: Іван Ребошапка
Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Корнелій Ірод,
Іван Кідешук, Іван Ковач,
Микола Корнищан, Микола Корсюк,
Михайло Михайлюк, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ Румунська Шевченкіана в осягненні професора Івана Ребошапки
- ❖ Т. Г. Шевченко: «Во Іудеї...» – урок правителям і народам
- ❖ Молитви і псалми Тараса Шевченка
- ❖ Кобзареве слово на дитячих устах
- ❖ Тарас Шевченко – актуальний, авторитетний, універсальний
- ❖ Наш Шевченко, як віра розп'ята (поезії)
- ❖ IX-й Міжнародний симпозіум «Румунсько-українські відносини. Історія і сучасність»
- ❖ Микола Хомич – «письменник, лікар, мандрівник і невинуватий романтик»
- ❖ Україніка Бухарестського університету – одна із складових румунської філології (XLVII)
- ❖ Жінка – квітка, жінка – любов, жінка – весна
- ❖ Пояснювальна записка (Із циклу ПРОМАХИ)
- ❖ Лайла (Оповідання)
- ❖ Червоні чоботи «пана Івана» (Оповідання)
- ❖ Останній день (Оповідання)
- ❖ Народно-християнські свята українців Добруджі
- ❖ Дитячі сторінки

Володимир АНТОФІЙЧУК, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича

РУМУНСЬКА ШЕВЧЕНКІАНА В ОСЯГНЕННІ ПРОФЕСОРА ІВАНА РЕБОШАПКИ

Сторінки румунської шевченкіани: У 2 т. / Вивчення джерел, упорядкування, вступні студії, переклади, резюме, примітки та коментарі Почесного професора Бухарестського університету і Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Івана Ребошапки. – Т. 1. – Бухарест: RCR EDITORIAL, 2016. – 696 с.; Т. 2. – Бухарест: RCR EDITORIAL, 2017. – 590 с.

Творчість Тараса Шевченка посіла помітне місце в науковому і культурному просторі Румунії. Перша згадка про великого українського поета на сторінках періодичних видань належить тут до 1886 р., коли журнал «Contemporanul», який редагував Константін Доброджану-Геря, надрукував статтю «Український поет» – переклад публікації французької газети «Le Temps». А у 1894 р. з'явилася й оригінальна стаття того ж таки Константина Доброджану-Геря під назвою «Тарас Шевченко». Відтоді й до нашого часу румунськими вченими, літературними критиками, письменниками і культурно-мистецькими діячами здійснено широкий переклад і видання творів українського поета, про його життя і творчість опубліковано величезний комплекс різножанрових досліджень, а наукові конференції, урочисті вечори й концерти стали в післяреволюційний час традиційною програмою щорічних святкувань на честь всесвітньовідомого мистця.

Тож цілком закономірно, що румунська шевченкіана вельми переконливо здобула науковий авторитет і міжнародне визнання. Про це, наприклад, свідчить той факт, що окремі дослідження тамтешніх учених опубліковано в тритомному виданні «Світова велич Шевченка: Збірник матеріалів про творчість Т. Г. Шевченка» (Київ, 1964), а також на сторінках наукових журналів і колективних монографій. Крім того, окремі нариси про визначних румунських шевченкознавців Константина Доброджану-Геря, Замфіра Арборе-Раллі, Панаїта Істраті, Георгіе Богача, Ніколає Костенка, Іллю Константиновського, Йона Буздугана, Михайла Садовяну, Віктора Тулбуре, Віктора Кернбаха, Міхая Новикова, Міхая Бенюка, Єскатеріну Фодор, Еусебіу Камілару, Демостене Ботеза, Михайла Севастоса, Думітру Корбіу, Міхая Гафіцу, Еуджена Сіміона, Тамару Гане, Валеріу Чобану, Йона-Константіна Кіцімію, Магдаліну Ласло-Куцюк, Івана Ребошапку, Стеліана Ґрую, Дана-Хоріу Мазілу, Корнеліу Барборіке, Йона Козмея та ін. вміщено в «Шевченківській енциклопедії» – найавторитетнішому довідковому виданні про Великого Кобзаря.

Увесь багатий і різномірний матеріал, що накопився за майже 125-річчя різних культурно-історичних

періодів, систематизував, осмислив і представив із відповідними науковими коментарями професор, видатний учений-славист Іван Ребошапка у своїй монументальній за задумом і виконанням праці – двотомних «Сторінках румунської шевченкіани».

Найбільшою науковою славою професор Іван Ребошапка зажив як учений-фольклорист. Його наукові спостереження над своєрідністю української уснопоетичної творчості в широкому контексті й типологічному зіставленні з румунським та загальнослов'янським фольклором стали настільними для славистів усього світу. Крім того, він також добре знав літературознавчими, зокрема компаративістичними студіями, в тому числі й шевченкознавчими працями: «Шевченко в Румунії», «Перший крок до пізнання творчості Тараса Шевченка», «Значний внесок у румунську шевченкіану», «Адекватне прочитання Шевченкового слова», «Шевченківські конотації метафори *синє море*», «Стаття Панаїта Істраті – самобутній момент у сприйнятті Тараса Шевченка французькою культурою» та ін. Серед них вирізняються розвідки про вплив українського поета на літературний доробок слов'янських авторів («Тарас Шевченко і Любен Каравелов», «Слов'янські «посестри» Шевченкових Катерин» та ін.).

Свого часу деякі віхи румунської шевченкіани осмислювали також Станіслав Семчинський, Михайл Новиков, Олекса Романець, Микола Богайчук, Олег Гайнічеру, Тамара Носенко, Ігор Михайлин, Лідія Ковалець, Сергій Лучканин та й сам професор Іван Ребошапка, який опублікував у журналі Союзу українців Румунії «Наш голос» статті «Шевченко в Румунії» (1994, ч. 1-2), «Координати румунської шевченкіани» (2007, ч. 153), «Значний вклад у румунську шевченкіану» (2007, ч. 160), «Сторінки 120-річної румунської шевченкіани» (2014, ч. 237, ч. 238, ч. 239, ч. 240, ч. 241, ч. 242) та ін. З-поміж праць на цю тему до найпомітніших належать оглядові статті «Румунська література і Т. Г. Шевченко» Олексі Романця («Шевченківський словник», т. 2, 1977) та «Румунська література і Шевченко» Тамари Носенко («Шевченківська енциклопедія», т. 5, 2015).

(Продовження на 4 с.)

РУМУНСЬКА ШЕВЧЕНКІАНА В ОСЯГНЕННІ ПРОФЕСОРА ІВАНА РЕБОШАПКИ

(Продовження із 3 с.)

Та все ж найбільша роль у дослідженні історії румунської шевченкіани – від кінця XIX до початку XXI ст. – належить саме професору Іванові Ребошапці. В опублікованому ним виданні чітко виявляється основна мета двотомної праці – простежити еволюцію румунської шевченкіани, показати неухильне зростання її наукового рівня від публікацій Константіна Доброджяну-Гері до монографій Магдаліни Ласло-Куцюк, Стеліана Груї, Іона Козмея, статей Івана Кідешука, Євсебія Фрасенюка та Івана Робчука, про що свідчать підрозділи його ґрунтовної (на 120 сторінок!) передмови «Феномен Тараса Шевченка – у світлі почергових румунських рецепцій». У «Вступних зауваженнях» до неї дослідник окреслив основні досягнення румунської шевченкіани, визначаючи в її історії три основних етапи:

1) від 1894 року, коли власне започаткувалася румунська шевченкіана статтею «Тарас Шевченко» Константіна Доброджяну-Гері, до Другої світової війни;

2) закінчення Другої світової війни – Груднева революція 1989 року;

3) післяреволюційний період – до наших днів.

Безумовно, як стверджує професор Іван Ребошапка, значення статті Константіна Доброджяну-Гері полягає не тільки в тому, що вона започаткувала румунську шевченкіану, а й передусім у тому, що в ній уперше в європейській літературі осмислено «геніальну самобутність українського поета, що викликало зацікавлення нею і її передрук в деяких європейських країнах» (т. 1, с. 129 – 130). Власне, цим Константін Доброджяну-Гері акцентував світове значення творчості українського автора, а отже, фактично увів його в коло найвидатніших поетів світу: Й.-В. Гете, Г. Гейне, Дж.-Г. Байрона, А. Міцкевича, Ю. Словацького, О. Пушкіна та ін. Крім того, за спостереженням дослідника, «твердження К. Доброджяну-Гері про мистецьку самобутність Шевченка накреслили подальший шлях румунської шевченкіани, деякі його оціночні положення повторюються у статтях наступних цінителів Шевченка, включно і сучасних» (т. 1, с. 130). Отже, Іван Ребошапка першим серед дослідників конкретизував суть шевченкознавчих праць Константіна Доброджяну-Гері і розкрив їх істинне значення для розвитку румунської та світової шевченкіани.

Треба пам'ятати й про те, що на початку XX ст. стаття про Шевченка потрапила до державного довідкового видання – «Румунської енциклопедії» (Сібіу, 1904, т. 3). Це сталося головню завдяки виданій

німецькою мовою книжки Йоганна-Георга Обріста «Тарас Григорович Шевченко, малоросійський поет» (Чернівці, 1870). Як і німецькомовна брошура Сильвестра Яричевського «Поет любові і протесту» (Серет, 1914), це видання мало на меті поширити відомості про Шевченка в Європі, насамперед на території тодішньої Австро-Угорської імперії, показати українського генія тамтешньому читачеві як співця свободи й добра, борця за гідність і права людини.

У наступних підрозділах передмови – «Зачинательська діяльність Константіна Доброджяну-Гері», «Шевченківські зацікавлення наступників Константіна Доброджяну-Гері», «Співзвучно-шевченківська «кардіограма» сприйняття суспільно-сподівальних настроїв початку XX століття – у дусі Константіна Доброджяну-Гері», «Сприйняття значимості творчого феномена Тараса Шевченка», «Часткові або повні співзвуччя з материковою інтерпретацією сприйняття Шевченка в Румунії після 1917 року», – назви яких абсолютно точно вказують на провідні смислові домінанти сприйняття творчості українського поета румунськими дослідниками, докладно, у відповідному контексті та із властивим науковцєві глибинним проникненням у суть справи проаналізовано фактично всю довоєнну шевченкіану, представлену Константіном Доброджяну-Герією та його наступниками – Замфіром Арборе-Раллі, Штефаном Петіке, Барбу Лезеряну, Ніколає Ткачуком-Албу, Панаїтом Істраті, Константіном Вилкованом та ін. Уперше тут до огляду залучено статтю Міхая Серецяну «Спів раба і помста деспота» (1914). При цьому науковець не обходить увагою гострих чи дискусійних питань, у необхідних випадках аргументовано, із залученням нових фактів веде полеміку зі своїми попередниками. Так, він цілком обґрунтовано заперечує думку Константіна Доброджяну-Гері про Шевченка як «поета селянства», «геніального українського селянина», висловлену в статті 1897 року з такою ж назвою. Хоч її автор у свою тезу вкладав похвальний зміст, проте професор Іван Ребошапка цілком справедливо вважає, що «істина за Франком: Шевченко вийшов з-поміж кріпаків, але «став велетнем у царстві людської культури». Його творчість не можна так звужувати, якогось суто «селянського контуру» в ній не відчувається, бо своєю художньою суттю вона вповні вкладається у тогочасну європейську літературу» (т. 1, с. 139).

У європейському шевченкознавстві кінця XIX – початку XX ст. склалася традиція виводити високий національний дух Шевченкової творчості з початків

українського письменства. Здається, першим до такого методу вдався австрійський культуролог Карл Еміль Францоз, автор низки статей про українську літературу і поезію Тараса Шевченка. Національний дух української культури, за його працями, своїм корінням сягає часів Київської держави, коли було створено «Слово про Ігорів похід», «Літопис» Нестора, «Києво-Печерський патерик», проповіді Кирила Туровського та інші культурні пам'ятки українського народу. Підтвердження своєї тези учений віднаходить у творчості Тараса Шевченка, поета, «якого за силою й глибиною обдарування не перевершує жоден інший поет слов'янського племені». Згодом ідею Карла Еміля Францоza підхопив Сильвестр Яричевський. У статті «Eine reformierte Literatur (Ein kapitel aus der Entwicklung des ukrainisch-ruthenischen Schrifttums)» («Реформована література (Розділ з розвитку українсько-руського письменства)», яку опублікувала чернівецька газета «Bukowinaer Post» від 25 жовтня і 1 листопада 1906 р., він розглянув творчість Тараса Шевченка в широкому літературному контексті, показав велич Кобзаря на тлі най-

видатніших пам'яток українського письменства, починаючи від «Слова про Ігорів похід». Цікаво, що й Замфір Арборе у статті «Україна і Румунія», уривок з якої подають «Сторінки румунської шевченкіани», покликаючись на російського історика Володимира Соловйова, розвиває думку про те, що «Літопис» Нестора та «Слово про Ігорів похід» «становлять початок літератури України» і що на цій солідній основі зародилася творчість першорядних письменників: Івана Котляревського, Василя Гоголя, Петра Гулака-Артемовського, Осипа Бодяньського, Тараса Шевченка та ін. Ця теза має велике значення не лише з погляду історико-літературного й культурного загалом, а й з політичного, оскільки на науковій основі доводить генеалогічний зв'язок Київської середньовічної держави і сучасної України.

У міжвоєнний період на території Румунії систематично організовувалися літературні вечори до днів народження Шевченка. За ініціативи українських емігрантів такі свята з 1921 р. відбувалися і в Бухаресті. Зрозуміло, що це питання потребує уважнішого вивчення, але з інформації, яку подавав паризький журнал «Тризуб» та чернівецькі газети «Хліборобська Правда», «Час» та ін., можна зробити висновок, що шевченківські вечори в Бухаресті

проходили за активної участі українців, румунів і представників інших національностей. «Як завше, свято Т. Шевченка, – читаємо в «Тризубі» (1926 р., ч. 28), – викликало велике зацікавлення і для вшанування апостола української національної культури, крім своєї колонії, з'явилося також і багато чужинців, переважно румун. Тут були і професори університетів, і журналісти, і співробітники офіційних румунських установ, і багато інших друзів України та національно-визвольного руху українського народу». Про цю ж подію писала і чернівецька «Хліборобська Правда» (1926, ч. 6), відзначивши, що «вечір і вечірка (на честь Шевченка. – В. А.) пройшли урочисто-святочно». Водночас не обійшлося і без прикрого інциденту – за три години до початку свята представники влади заборонили читання реферату про життя і творчість Тараса Шевченка, мотивуючи це тим, що українська громада, за чийось повідомленням, «збирається вшанувати якогось більшовицького діяча». Організатори вечора доводили, що «Тарас Шевченко був поетом і борцем за національно-державне відродження України та

що це не перше Шевченкове свято, яке святкується на території Румунії», що «заборона реферату була побудована на інформаціях помилкових, або і цілком неправдивих, що йшли з джерел ворожих не тільки українському національному рухові, але й тому зближенню українського та румунського народів, яке може покласти камінець у фундамент майбутніх дружніх взаємовідносин між Румунією та Україною після неминучого занепаду більшовицької влади».

І, очевидно, аргументи подіяли. Вже наступного року в ч. 9 журнал «Тризуб» повідомляв: «Традиційне свято Тараса Шевченка в Бухаресті відбудеться 19-го березня в салі «Трансільванія». Реферат про життя та творчість Тараса Шевченка читатиме румунський журналіст та визначний громадсько-політичний діяч п. Лунгулеску». Аналогічну інформацію «Тризуб» умістив також у ч. 11 за 1928 р., додаючи оголошення про концертну програму: декламації і вокально-музичний відділ (артисти опери: п-ні Ніколаєску – сопрано; Трофімов – баритон; Ілько Гаврилюк – бандура. У лаконічному повідомленні журналу є ще одна промовиста деталь: «Готуються до свята Шевченка також українські колонії в Бакеу, в Гавані, в Журжі та в Кишиневі».

(Продовження на 6 с.)

РУМУНСЬКА ШЕВЧЕНКІАНА В ОСЯГНЕННІ ПРОФЕСОРА ІВАНА РЕБОШАПКИ

(Продовження з 5 с.)

Короткий звіт про свято Тараса Шевченка в Бухаресті подав чернівецький щоденник «Час» від 31 березня 1931 р., наголосивши: «Реферат пана Лунгулеску, в котрім докладчик схарактеризував не лиш Шевченка, а цілий український нарід і виражаючи великі симпатії до нього, закінчив висказом бажання якнайскоршого здійснення ідеалів, за котрі згинув наш великий геній». Отже, на основі публікацій «Тризуба», румунських періодичних видань і архівних матеріалів, мабуть, можна відтворити ширшу картину таких літературно-мистецьких дійств.

Ширше уявлення про румунську шевченкіану міжвоєнного часу могли би скласти і статті письменниці Сидонії Никорович, опубліковані на сторінках чернівецької періодики. На основі життя і творчості Тараса Шевченка вона сформулювала своє розуміння геніальності творчої людини. «Геній, – писала вона в газеті «Хліборобська Правда» від 1 вересня 1935 р., – це людина сильного, титанічного духу, що міг своїм ясним умом, своєю чистою душею обняти весь свій народ, всю свою Батьківщину і пізнати їх правду» (стаття «Геній народу»). Геніальність мистця, підкреслювала вона, неодмінно пов'язана із його великим правдолюбством, людинолюбством і глибокою релігійністю, «сильно розвиненим естетичним і моральним чуттям». Володіючи такими якостями, «наш народний геній Т. Шевченко», за її висновком, «побудував новий український духовий світ». Крім того, як підкреслювала Сидонія Никорович у статті «Шевченкова лицарська», Великий Кобзар «стає для цілого українського народу високим ідеалом українського державника, патріота, лицаря» («Хліборобська Правда» від 22 березня 1936 р.). З Шевченком пов'язувала вона і свої мрії про майбутнє рідного народу. Без геніального поета, підкреслюється у статті «На могилі Тараса», «не може бути з'єднаного відродженого українського народу, не може бути новітньої самостійної України, не може бути могутньої української нації» («Хліборобська Правда» від 8 березня 1936 р.).

Новий етап інтерпретації творчої спадщини українського поета в Румунії справедливо пов'язувати із післявоєнним часом, коли відкрилися можливості для професійного розвитку місцевого шевченкознавства. Щоправда, негативно на цей процес впливав ідеологічний тиск. «Писані тоді статті, – зауважує професор Іван Ребошапка, – ґрунтувалися на російськомовних джерелах, їх не слід називати критичними, а оглядово-імпресіоністичними, в яких дописувачі належно оприлюднювали вражаючий

життєвий тернистий шлях поета і суголосну його творчість» (т. 1, с. 122). Однак пресинг комуністичної ідеології в Румунії не був таким жорстким і жорстким, як у радянській Україні, тому наукова гуманітаристика, в тому числі й літературознавство, розвивалася тут вільніше. Що ж стосується шевченкознавства, то багато для накреслення його основних напрямів зробив Михайл Садовяну, як аргументовано доводить автор передмови. Крім того, за тим же спостереженням, справді наукове осмислення Шевченка в Румунії було б неможливе без інтерпретації його поезій румунською мовою, що переконливо підтвердили переклади Віктора Тулбуре і праця на цьому поприщі Дана Дешліу, Віктора Кернбаха, Міхая Калмику та ін., а пізніше – Іона Козмея.

Всесторонньо і глибоко характеризуючи шевченкознавчі праці румунських учених (наприклад, Тамари Ґане, Еусебіу Камілару, Міхая Бенюка, Корнеліу Барборіке, Дана-Хорії Мазілу, Магдаліни Ласло-Куцюк, Стеліана Ґруї, Іона Козмея, Івана Робчука та ін.) у підрозділах «Перші післявоєнні кроки рецепції Тараса Шевченка в Румунії», «Зачатки шевченківських наукових осмислень», «Урізноманітнення рецептивних підходів. Осмислення шляху проникнення спадщини Шевченка до румунських читачів», «Мова Тараса Шевченка», професор Іван Ребошапка настійно прагне віднайти в них те нове, що вирізняє їх з-поміж аналогічних досліджень науковців не тільки Румунії, а й України та інших країн. Звісно, це вимагало від ученого великої ерудиції і знання відповідного контексту, що їх він переконливо продемонстрував у рецензованому двотомному дослідженні.

Подані у виданні після змістовного вступного нариса відповідні наукові праці, резюме, примітки й коментарі до них, зразки румунської поетичної і пісенної шевченкіани і т. ін. яскраво доповнюють цілісну й концептуальну картину вшанування геніального українського поета в Румунії від кінця XIX ст. до сьогодення.

Безсумнівно, ретельно виконана праця професора Івана Ребошапки, що відзначається глибиною аналізу і багатством уміщених у ній матеріалів, заслуговує на особливу увагу. Вона знадобиться не тільки ученим-літературознавцям, а й усім, хто цікавиться творчістю Тараса Шевченка. Впевнений, що це видання посяде почесне місце серед найвизначніших шевченкознавчих праць і послужить зразком для створення аналогічних досліджень у багатьох країнах світу.

Євсебій ФРАСИНЮК

Т. Г. ШЕВЧЕНКО: «ВО ІУДЕЇ...» – УРОК ПРАВИТЕЛЯМ І НАРОДАМ

Во Іудеї во дні они,
Во время Ірода-царя,
Кругом Сіона й на Сіоні
Романські п'яні легіони
Паскудились. А у царя,
У Ірода таки самого,
І у порогу й за порогом
Стояли ліктори, а цар...
Самодержавний государ!
Лизав у ліктора халяву,
Щоб той йому на те, на се...
Хоч півдинарія позичив;
А той кишеню трясє,
Виймає гроші і не лічить,
Неначе старцеві дає.
І п'яний Ірод знову п'є!
Як ось, не в самім Назареті,
А у якомусь у вертепі
Марія сина привела,
І в Віфлієм з малим пішла...
Біжить почтар із Віфлієма
І каже: – Царю! Так і так!
Зіновать, кукіль і будяк

Ростє в пшениці! Кляте плем'я
Давидове у нас зійшло!
Зотни, поки не піднялось!
– Так що ж, – промовив Ірод п'яний, –
По всьому царству постинать
Малих дітей; а то, погані,
Нам не дадуть доцарювать. –
Почтар, нівроку, був підпильний,
Оддав сенатові приказ,
Щоб тільки в Віфліємі били
Малих дітей.

Спаси ти нас,
Младенче праведний, великий,
Од п'яного царя-владики!
Од гіршого ж Тебе спасла
Твоя преправедная Мати.
Та де ж нам тую Матір взяти?
Ми серцем голі догола!
Раби з кокардою на лобі!
Лакеї в золотій оздобі...
Онуча, сміття з помела
Єго величества. Та й годі.
(24 жовтня 1859, Санкт-Петербург)

Розглядаючи по суті повчання життєвої практики чи пригод або притч Святого Письма, неодмінно сконстатуємо, що виховні цілі сягають, насправді, ефективності тільки тоді, коли ґрунтуються на конкретних суспільних або історичних подіях, розгортання та наслідки котрих не викликають в колективному менталітеті жодного сумніву щодо їхньої реальності. Що такі події відбуваються за участю і певних персонажів, які діють під впливом певних причин, також не викликає жодного сумніву.

Шевченко ставить за реальне підґрунтя у даному ліричному тексті часовий та просторовий виміри Іудеї за часів царювання Ірода Великого, який свою політичну кар'єру почав у 40 році до н.е. як тетрарх (губернатор) Галілеї. Він походив з Ідумеї, території, яку захопили юдеї та примусили її народ перейти до юдаїзму. Як і його батько Антипатр, Ірод Великий підтримував римську експансію, отримав римське громадянство, надіючись таким чином скинути зверхність євреїв. Підтриманий римськими

легіонами як Марка Антонія, так і Октавіана Августа, Ірод перебував у постійних конфліктах зі своїми противниками, головні з юдейською аристократією, котра не сприймала його як свого царя, тому що він не походив з їхнього «коліна». Він став надто недовірливим і жорстко винищував їх, навіть і через найменшу явну чи неявну підозру. Це викликало в його психіці трагічну патологію, під впливом якої він покарав смертю навіть кількох із власних дітей.

Як Великий Син свого роду і подвижник Правди, Шевченко ставився завжди з обуренням і різким осудом до поневолювачів як свого, так і інших народів: «Во Іудеї во дні они, / Во время Ірода-царя, / Кругом Сіона й на Сіоні / Романські п'яні легіони / Паскудились». «Мутатіс мутандіс» легко отримуємо суспільно-історичні реалії Шевченкових часів, в котрих окупанти нищили/паскудили в найогиднішому стані галуцинації переможця чи блукання в тумані алкогольних випарів, все що попадало їм під руки.

(Продовження на 8 с.)